

Fotografe
Ilona Langbroek
studeerde cum
laude af met een
project over haar
eigen Indische
familiegeschiedenis.

DOOR JANNA TER MEULEN

Stil. Zwijg end verlies

Kimono | (foto Moesson cover)

In het Indische bloed zitten veel versmeltingen, zoals met Japan, China en Armenië. Deze foto staat ook voor het feit dat mijn opa krijgsgevangene was in Japan. Vandaar mijn interesse in dat land. Wat heeft hij daar allemaal gezien?

Ilona Langbroek (1970) deed de secretaresseopleiding, werd daarna skilerares en ging uiteindelijk toch de kunstacademie doen. Na jarenlang als styliste te hebben gewerkt, besloot ze om nog één keer het roer om te gooien: ze koos voor de Fotoacademie, waar ze afgelopen mei cum laude afstudeerde met haar fotoserie *Stilzwijgend verlies*.

'Ik zocht een afstudeerproject dat dicht bij mezelf stond, dus koos ik voor mijn Indische verleden als thema. Mijn oma was een Indo-Chinese vrouw en mijn opa was een Nederlandse

KNIL-militair. Hij is in de oorlog krijgsgevangen genomen, moest aan de Birma-spoorlijn werken en werd daarna met een *hell ship* naar Japan vervoerd, waar hij tot de capitulatie in een kamp gezeten heeft. Mijn oma werkte intussen als verpleegkundige in een malariakliniek. Na de oorlog hebben ze elkaar teruggevonden, maar toen moesten ze al snel repatriëren naar Nederland.' Ilona's fotoserie gaat over haar familiegeschiedenis en daardoor ook over verlies: haar oma moest haar thuisland en familie achterlaten, haar opa had zichzelf verloren; hij kwam gebroken en psychisch beschadigd uit de oorlog.

Schemergebied | Moon

Vanuit verhalen en herinneringen creëer ik mijn beelden, waarbij ik de band tussen mens, geest en natuur vastleg. Verder gebruik ik het contrast tussen licht en donker, waarmee ik een schemergebied creëer. Dit schemergebied staat voor mij tussen herinneren en vergeten. Door deze manier van fotografie wil ik pijn verzachten.

Grootmoeder | Chinese Lantern Lily
Mijn Indo-Chinese oma was gek op bloemen.
De schoonheid en kwetsbaarheid van deze
Chinese lantaarnbloem staat voor haar.

Rumphius | Nautilus
Deze foto verwijst naar Rumphius en zijn
gravures van het leven in de zee rondom Ambon.

Ontmoetingsprogramma Huizen van Aankomst

Hoe maak je de impact van iets groots als migratie voelbaar? Hoe geef je de namen, pijlen en jaartallen een gezicht? Aan de huizen, barakken, hotels, pensions en andere plekken waar ruim 350.000 mensen tussen 1945 en 1968 aankwamen, zijn de talloze (oorlogs) verhalen verbonden die de impact van oorlog en migratie invoelbaar maken. Met het ontmoetingsprogramma *Huizen van Aankomst* brengen we huidige bewoners in contact met de toenmalige bewoners en de geschiedenis verbonden aan de plek.

Elke plek vertelt een persoonlijk verhaal, een ander perspectief. Op 15 augustus 2020 laten wij een breed publiek kennismaken met deze diversiteit aan perspectieven en verhalen door 75 plekken door heel Nederland open te stellen voor publiek. Met verschillende programma's, rondleidingen, lezingen, performances en debatten op diverse locaties willen we de huidige bewoners in contact brengen met de verhalen van mensen verbonden aan de plek. Op deze wijze brengen we de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog in de woonkamers van mensen.

Niet iedereen bleef in Nederland. Velen reisden door en vonden een nieuw thuis in bijvoorbeeld Canada, de VS, Australië, Brazilië, Zuid-Afrika of gingen weer terug naar Indonesië. Een deel van deze verhalen krijgt ook een plek in *Huizen van Aankomst*.

Heeft u een bijzonder verhaal van aankomst? Neem dan contact op met ons!

Het Indisch Herinneringscentrum
Sophialaan 10, 2514 JR Den Haag
T +31 (0)70 200 25 00
E info@indischherinneringscentrum.nl
I www.indischherinneringscentrum.nl

Indisch Herinneringscentrum
DEN HAAG

'Ik had gehoopt dat er meer openheid in de familie zou komen als ik dit project zou oppakken, maar dat is niet echt gelukt. Dat vind ik wel moeilijk'

'Dat is ook een verlies dat doorsijpelt in de generaties daarna. Er werd niet gesproken over wat er in die tijd is gebeurd. Ik heb begrepen dat ze dat juist deden om de kinderen te beschermen, omdat ze het trauma niet door wilden geven. Het heeft gezorgd voor een scheiding binnen mijn familie: degenen die er wel over willen praten, weten te weinig meer van die periode, en degenen die wel nog dingen weten, willen het niet bespreekbaar maken. Ze willen geen oude wonden openrijten. Ik had gehoopt dat er meer openheid in de familie zou komen als ik dit project zou oppakken, maar dat is niet echt gelukt. Dat vind ik wel moeilijk.'

'Het Indisch-zijn was echt aan het verwateren bij mij, maar ik merk dat het nu ook wel weer terugkomt nu ik er zo mee bezig ben geweest. Maar het gevoel van gemis gaat bij mij ook wel steeds meer opspelen. Indonesië is zo veranderd. Hoe moet het voor mijn oma zijn geweest om daar als jong meisje op te groeien? Iedere keer dat ze terug ging leek het wel alsof zij en Indonesië steeds meer van elkaar vervreemdden. Ik vraag me af of dat gevoel van het oude Nederlands-Indië nog ergens terug te vinden is. Ik denk dat dat heel moeilijk zal worden.'

Voor *Stilzwijgend verlies* raakte Ilona geïnspireerd door de poëtische stijl van de Indische schrijfster Maria Dermoût en de zeventiende-eeuwse botanische gravures van Rumphius, maar de verhalen van haar

oma over geesten, magie, animisme en *guna-guna* waren misschien wel haar belangrijkste inspiratiebron. Mystiek vormt dan ook een rode draad in haar foto's. 'Mijn fotografie is heel poëtisch. Ik maak esthetische beelden, maar probeer daarin ook een bepaalde ziel te raken. Dat is ook wel gelukt in dit project. Mensen die mijn werk zien zeggen vaak dat het emotie uitbeeldt, en een bezield lading heeft. Ik wil met deze manier van fotograferen de pijn verzachten. Want uiteindelijk is het niet alleen het verhaal van mijn grootouders geworden, maar dat van een hele bevolkingsgroep die zijn land heeft moeten achterlaten, en daar eigenlijk nooit meer van losgekomen is.' •

• Kijk voor meer werk van Ilona op www.ilonalangbroek.com